



Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Γ΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Καβάφης-Αναγνωστάκης: η συνάντηση των δύο ποιητών»

MARIANNA BENOYΤΣΟΥ



ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014



ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι .Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr



Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Καβάφης-Αναγνωστάκης: η συνάντηση των δύο ποιητών

Δημιουργός

Μαριάννα Βενούτσου

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

(Προτεινόμενη) Τάξη

Γ΄ Λυκείου

Χρονολογία

Μάρτιος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

—

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

8 ώρες

Χώρος

Σημειώνονται οι χώροι που προβλέπεται να απαιτηθούν για την εφαρμογή του σεναρίου ως εξής:

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα προβολών.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο.



Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Στο παρόν σενάριο ως μέθοδοι διδασκαλίας αξιοποιούνται τόσο η μετωπική, όσο και η ομαδοσυνεργατική. Για την εργασία σε ομάδες απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η εξοικείωση του εκπαιδευτικού και των μαθητών, κάτι που δύναται να επιτευχθεί με τη διαδικασία διαμόρφωσης ομάδας, πριν την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου, ώστε –μεταξύ των άλλων– να επισφραγιστεί ένα κλίμα οικειότητας και συνεργασίας.

Επιπλέον, για την εφαρμογή του σεναρίου, το οποίο αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες, αποτελούν προϋπόθεση αφενός η διαθεσιμότητα του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου και αφετέρου η γνώση από την πλευρά των μαθητών, όχι μόνο των απλών εφαρμογών του Η/Υ, όπως τα προγράμματα επεξεργασίας κειμένου (Word), του λογισμικού παρουσίασης (PowerPoint), του φυλλομετρητή (Internet), των μηχανών αναζήτησης (Google), αλλά, επιπλέον, και του προγράμματος δημιουργίας χρονογραμμών Timerime, του Windows Movie Maker, αλλά και του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος του ιστολογίου (Blog), όπου θα αναρτώνται οι εργασίες των μαθητών.

Όσον αφορά στην υλικοτεχνική υποδομή, απαιτείται η χρήση του εργαστηρίου πληροφορικής, έξι τουλάχιστον Η/Υ, της αίθουσας προβολών του σχολείου, ενός βιντεοπροβολέα, ενός φορητού Η/Υ και δύο ηχείων.

Τέλος, λόγω και του θέματος του σεναρίου, προϋπόθεση αποτελεί η «γνωριμία» των μαθητών με την ποίηση του Καβάφη και του Αναγνωστάκη. Ακόμα κι αν αυτή η «γνωριμία» με τον Καβάφη έχει ήδη επιτευχθεί σε κάποιο από τα προηγούμενα σχολικά έτη, κρίνεται απαραίτητο ίσως σε κάποια εισαγωγική ώρα πριν την έναρξη της εφαρμογής του σεναρίου είτε με κάποιον άλλο τρόπο που ο εκπαιδευτικός θα ορίσει, ανάλογα με τις ανάγκες της τάξης του, να ξαναθυμηθούν οι μαθητές κάποια από τα χαρακτηριστικά της γραφής του, ενθουμούμενοι ίσως ορισμένα από τα ποιήματα που τυχόν έχουν διδαχθεί. Προϋπόθεση αποτελεί και μία πρώτη γνωριμία με τον ποιητή Μ. Αναγνωστάκη, ποιήματα του οποίου ανθολογούνται στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου και η κατανόηση του



ιστορικού πλαισίου, μέσα στο οποίο γράφει ο ποιητής, αλλά και η στάση που εκείνος υιοθετεί απέναντι σε αυτό. Με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουν στη συνέχεια να παρακολουθήσουν καλύτερα το σενάριο και να κατακτήσουν τις δεξιότητες που ορίζονται σε ένα από τα παρακάτω πεδία.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πρόταση διδασκαλίας απευθύνεται στους μαθητές της Γ΄ τάξης του Λυκείου και προτείνει τη συνεξέταση δύο ποιητικών φυσιογνωμιών της νεοελληνικής λογοτεχνίας, του αλεξανδρινού Κωνσταντίνου Καβάφη και του μεταπολεμικού ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη.

Με το σενάριο αυτό οι μαθητές θα συνεξετάσουν ποιήματα του Καβάφη και του Αναγνωστάκη και θα επισημάνουν σημεία «συνάντησης» των δύο ποιητών, όπως ο πεζολογικός τόνος, η ειρωνεία, η γλώσσα, η οποία είναι απογυμνωμένη από τις ποιητικές λέξεις, η αφόρμηση από την ιστορία κ.ά.

Έτσι, κατά την προαναγνωστική φάση, διάρκειας δύο διδακτικών ωρών, οι μαθητές καλούνται να ενημερωθούν για το θέμα του σεναρίου και να έρθουν σε πρώτη επαφή με τους εξεταζόμενους ποιητές, μέσω σχετικών βίντεο που θα παρακολουθήσουν. Στη συνέχεια, τα παιδιά καλούνται να μελετήσουν ένα συγκεκριμένο ποίημα των δύο ποιητών, μέσα από το οποίο θα κληθούν να επισημάνουν κάποια κοινά στοιχεία που παρατηρούν.

Στη φάση της κυρίως ανάγνωσης, στην οποία αξιοποιείται η ομαδοσυνεργατική μέθοδος και προτείνονται τέσσερις διδακτικές ώρες, οι μαθητές θα μελετήσουν



επιπλέον κείμενα των παραπάνω ποιητών και θα κατανοήσουν καλύτερα, μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες, για ποιο λόγο μιλάμε για «συνάντηση» των Καβάφη και Αναγνωστάκη. Οι δραστηριότητες που προτείνονται σε αυτήν τη φάση αξιοποιούν και τις νέες τεχνολογίες.

Κατά τη φάση μετά την ανάγνωση τα παιδιά, αξιοποιώντας το υλικό και τις πληροφορίες που συνέλεξαν κατά τις προηγούμενες ώρες του σεναρίου, θα δημιουργήσουν ένα μικρό βίντεο-αφιέρωμα με θέμα τη «συνάντηση» των δύο ποιητών, το οποίο και θα παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Στο παρόν σενάριο οι μαθητές εξετάζουν ποιητικά κείμενα των ποιητών Κ. Καβάφη και Μ. Αναγνωστάκη, με στόχο να συνειδητοποιήσουν τη «συνάντηση» των δύο ποιητών, μέσα από τον εντοπισμό κάποιων κοινών στοιχείων, όπως η ειρωνεία και ο πεζολογικός τόνος.

Όλα τα παραπάνω θα καταδειχθούν μέσω της μελέτης ποιημάτων του Καβάφη που δεν περιορίζονται μόνο στα δημοσιευμένα ποιήματά του, αλλά και στα ανέκδοτα. Όσον αφορά στον Αναγνωστάκη έχουν επιλεγεί ποιητικά κείμενα από διάφορες ποιητικές συλλογές, αλλά και από τον *Στόχο*, που αποτελεί την τελευταία κατά σειρά ποιητική συλλογή του εν λόγω ποιητή.

Τα παραπάνω θα εξετασθούν από τους μαθητές με τη συμβολή τόσο της μετωπικής διδασκαλίας, όσο και της ομαδοσυνεργατικής. Μέσω της πρώτης γίνεται χρήση της ερμηνευτικής μεθόδου, του διαλόγου μέσα στην τάξη που συντελεί στο να οδηγήσει τους μαθητές στην κατάκτηση κάποιων από τους επιθυμητούς στόχους, ενώ με τη δεύτερη επιτυγχάνεται η πολύτιμη ανταλλαγή απόψεων και η διαμόρφωση κλίματος οικειότητας και συνεργασίας μεταξύ των μαθητών. Η συμβολή, επιπλέον, των ΤΠΕ είναι καταλυτική, αφού μπορεί να καταστήσει το μάθημα πιο ελκυστικό και να συμβάλει στην κινητοποίηση των παιδιών. Κάτι τέτοιο θα επιτευχθεί μέσω του



στόχου οι μαθητές να μη γίνουν απλώς δέκτες γνώσεων και μηνυμάτων, αλλά να μπουν στη διαδικασία να ερευνούν, να συμμετέχουν, να συνεργάζονται, να κρίνουν και να επεξεργάζονται τις πληροφορίες και το διαδικτυακό υλικό, το οποίο θα αναζητούν.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να συνειδητοποιήσουν πως η ποίηση και κάθε μορφή τέχνης δεν είναι αποκομμένη από τις ιστορικές, κοινωνικές, πολιτικές εξελίξεις, μέσα στις οποίες δημιουργήθηκε, αλλά πολλές φορές αφορμάται από αυτές.
- Να συνειδητοποιήσουν πως η ποίηση έχει τη δυνατότητα να «διδάσκει», μέσα από την προσπάθειά της να στηλιτεύσει τα κακώς κείμενα, τα κοινωνικά προβλήματα, τις δύσκολες πολιτικές καταστάσεις, προτείνοντας στον άνθρωπο μία στάση αμφισβήτησης, αντίδρασης και ενεργής συμμετοχής.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν καλύτερα τα χαρακτηριστικά της ποιητικής γραφής του Κ. Καβάφη, όπως είναι η ειρωνεία, ο πεζολογικός τόνος, η αφορμή από την ιστορία κλπ.
- Να γνωρίσουν τον μεταπολεμικό ποιητή Μ. Αναγνωστάκη, τα χαρακτηριστικά της δικής του ποιητικής γραφής, όπως τον κοφτό, λιτό, πεζολογικό λόγο, την ειρωνεία, τον διάλογο κάποιων ποιημάτων του με την ιστορία και συγκεκριμένα με τα ιστορικά γεγονότα που ακολούθησαν τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τον εμφύλιο, τη δικτατορία, τα οποία επηρέασαν, άλλωστε, και άλλους μεταπολεμικούς ποιητές.



- Να συνεξετάσουν τους παραπάνω ποιητές και να αντιληφθούν πως μεταξύ τους εμφανίζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά στην ποιητική τους γραφή, όπως η ειρωνεία, ο πεζολογικός τόνος, η απομάκρυνσή τους από τις «ποιητικές λέξεις» κλπ., κάτι που επιτρέπει να μιλάμε για «συνάντηση» των δύο ποιητών.

Γραμματισμοί

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκουμε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- Να είναι σε θέση να εντοπίζουν και να σχολιάζουν τα κοινά χαρακτηριστικά της ποιητικής γραφής των ποιητών Καβάφη-Αναγνωστάκη.
- Να μπορούν μόνοι τους να εντοπίζουν ποιήματα των Καβάφη και Αναγνωστάκη που «συνομιλούν» και να σχολιάζουν τα σημεία «συνάντησής τους».
- Να μπορούν να αναζητούν, να αξιοποιούν και να κρίνουν τις πληροφορίες που αντλούν από το διαδίκτυο, να εξοικειωθούν με τους συμπραστικούς πίνακες λέξεων, με το πρόγραμμα Timerime, το Windows Movie Maker, ώστε να μπορούν να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα, αλλά και με το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, στο οποίο θα αναρτούν τις εργασίες τους και το οποίο θα αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία ανατροφοδότησης. (νέοι γραμματισμοί).

Διδακτικές πρακτικές

Το σενάριο, αξιοποιώντας την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, αποσκοπεί – μεταξύ των άλλων– στην ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών των ομάδων και συνεπώς στην επίτευξη κλίματος οικειότητας και συνεργασίας. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού, κατά τη διάρκεια της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας, είναι κυρίως καθοδηγητικός και συμβουλευτικός. Μπορεί, όμως, να επέμβει, κατευθύνοντας τους μαθητές ή θέτοντας ερωτήματα και επιλύοντας απορίες τους, όταν εκείνοι του το ζητήσουν. Με αυτόν τον τρόπο, σε συνδυασμό με τη διακριτική παρουσία του



δασκάλου, αναμένεται να αναπτυχθεί, μεταξύ άλλων, και η αυτενέργεια των μαθητών.

Η μετωπική διδασκαλία που, επίσης, αξιοποιείται στο σενάριο, έχει ως στόχο την παρακίνηση, την ενθάρρυνση των μαθητών, και τη διακριτική καθοδήγησή τους. Ο εκπαιδευτικός με την παραπάνω μέθοδο διδασκαλίας δημιουργεί τις συνθήκες εκείνες που είναι απαραίτητες για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των παιδιών, ενώ με τη βοήθεια του διαλόγου και των ερωταπαντήσεων, προσπαθεί να επιδιώξει την ενεργή συμμετοχή τους. Η μετωπική διδασκαλία αξιοποιείται κυρίως στην α' φάση του σεναρίου, αποσκοπώντας στην καθοδήγηση των μαθητών, προκειμένου οι τελευταίοι να εισαχθούν ευκολότερα στο θέμα του σεναρίου.

Επιπλέον, η διερευνητική, ανακαλυπτική μάθηση επιτυγχάνεται με την αναζήτηση πληροφοριών μέσω του διαδικτύου, την επιλογή και αξιοποίηση του διαδικτυακού υλικού, ενώ η κριτική στάση των μαθητών απέναντι στον όγκο των πληροφοριών που θα συγκεντρώσουν, αλλά και απέναντι στον Η/Υ μπορεί να αναπτύξει την κριτική σκέψη και ικανότητά τους. Τέλος, η ανάληψη πρωτοβουλιών από την πλευρά των μαθητών είναι δυνατό να επιτευχθεί μέσω της έρευνας και της αναζήτησης πληροφοριών, που θα οδηγήσουν στη συγγραφή των ομαδικών εργασιών τους.

Ε ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Το θέμα του εν λόγω σεναρίου επιλέχθηκε λόγω του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει η συνεξέταση δύο σημαντικών ποιητών της νεοελληνικής λογοτεχνίας, του Καβάφη και του Αναγνωστάκη, οι οποίοι, αν και απέχουν μεταξύ τους χρονικά, παρουσιάζουν ως προς την ποιητική τους γραφή ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά. Επιπλέον, έναυσμα αποτέλεσε η ανθολόγηση στο σχολικό εγχειρίδιο της νεοελληνικής λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου του ποιήματος του Μ. Αναγνωστάκη [«Νέοι της Σιδώνας, 1970»](#) που είναι πιθανό να φέρει στο νου των μαθητών το ποίημα του Καβάφη [«Νέοι](#)



της Σιδώνας 400 μ.Χ.», σε περίπτωση που οι τελευταίοι το είχαν διδαχθεί στην Α΄ Λυκείου.

Πιο συγκεκριμένα, η συνεξέταση των δύο ποιητών, για την οποία έγινε λόγος παραπάνω, και η κατανόηση από την πλευρά των μαθητών πως στην τέχνη υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία είναι δυνατό να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους, δεδομένου ότι πολλοί από αυτούς ασχολούνται με διάφορες μορφές τέχνης (μουσική, χορός, συγγραφή λογοτεχνικών κειμένων κλπ). Αφορμώμενοι από αυτό το τελευταίο, θα αντιληφθούν ευκολότερα ότι δύο ποιητές με τόσο διαφορετική θεματολογία μπορούν να «συναντώνται», όπως θα μπορούσε να συμβεί και με κάθε άλλη μορφή τέχνης, με την οποία οι ίδιοι ασχολούνται.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Στο σχολικό εγχειρίδιο της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γενικής παιδείας της Γ΄ Λυκείου ανθολογούνται κείμενα της μεταπολεμικής και σύγχρονης λογοτεχνίας. Ο Μανόλης Αναγνωστάκης αποτελεί έναν από τους ανθολογούμενους ποιητές στο εν λόγω σχολικό βιβλίο, ενώ ποιητικά κείμενα του Κωνσταντίνου Καβάφη τα παιδιά έχουν διδαχθεί τόσο στο Γυμνάσιο, όσο και στην Α΄ Λυκείου. Έτσι, οι μαθητές, ενθουμούμενοι την ποιητική γραφή του Καβάφη και μελετώντας τον Αναγνωστάκη, ποιήματα του οποίου αποτελούν μέρος της ύλης στη Γ΄ Λυκείου, θα μπορέσουν καλύτερα να κατανοήσουν τη «συνάντηση» αυτών των δύο ποιητών και να ανταποκριθούν στις προτεινόμενες δραστηριότητες, προσεγγίζοντας, έτσι, τους στόχους του σεναρίου. Άλλωστε, μεταξύ των στόχων είναι οι μαθητές να αναζητήσουν, να διερευνήσουν, να συνεργαστούν, να αναρωτηθούν για το πώς και το γιατί της εν λόγω ποιητικής συνάντησης και να συγκρίνουν τα συμπεράσματα, στα οποία θα καταλήξουν και με άλλες μορφές τέχνης.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Το παρόν σενάριο αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες. Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον Η/Υ ως μέσο και πηγή πληροφοριών, σχετικών με το θέμα που πραγματεύονται, ενώ η



παραγωγή γραπτού λόγου μέσω του προγράμματος επεξεργασίας κειμένου (Word) ή λογισμικού παρουσίασης (PowerPoint) αποτελεί αλλαγή εποπτικού μέσου που είναι δυνατόν να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Από την άλλη, η αξιοποίηση των πολυμέσων (π.χ. βίντεο) μπορεί να συμβάλει στην αισθητική απόλαυση, αλλά και την κινητοποίηση των μαθητών, αφού μέσω της συμβολής του ήχου και της εικόνας οι τελευταίοι μπορούν να οπτικοποιήσουν πληροφορίες, τις οποίες στη συνέχεια μπορούν να αξιοποιήσουν κατά τη συγγραφή των δικών τους κειμένων. Όλα τα παραπάνω θα επιτευχθούν με τη δημιουργική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, που, μεταξύ των άλλων, προσφέρουν ανεξάντλητες δυνατότητες επικοινωνίας και γνώσης και μπορούν να λειτουργήσουν επικουρικά κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας (Παντζαρέλας 2012: 9).

Πιο συγκεκριμένα, στο σενάριο προτείνεται αφενός η αξιοποίηση του συμφραστικού πίνακα λέξεων για μείζονες ποιητές, με στόχο την προσωπική πλέον αναζήτηση από την πλευρά των μαθητών ποιημάτων του Καβάφη και του Αναγνωστάκη που συνομιλούν και αφετέρου το πρόγραμμα Windows Movie Maker με στόχο τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων που αναμένεται να προκαλέσει το ενδιαφέρον των παιδιών, αλλά και τη δημιουργική ενασχόλησή του με τις ΤΠΕ. Στο πλαίσιο, επίσης, εναλλακτικής δραστηριότητας προτείνεται η δημιουργία μίας ψηφιακής χρονογραμμής με το πρόγραμμα Timerime ή οποιοδήποτε άλλο, κατά την κρίση του εκπαιδευτικού.

Επιπλέον, το ηλεκτρονικό περιβάλλον του ιστολογίου, λειτουργεί ως εικονικός χώρος συνάντησης, συνεργασίας, ανταλλαγής απόψεων και ανατροφοδότησης, γεγονός που προσδίδει στην παρούσα διδακτική πρόταση μία επιπλέον διδακτική αξία.

Κείμενα

Δογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΑ Γ' Γυμνασίου

Κ.Π. Καβάφης, [«Στα 200 π.Χ.»](#)



ΚΝΑ Α' Λυκείου:

Κ.Π. Καβάφης, [«Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Περμμένοντας τους βαρβάρους»](#)

ΚΝΑ Γ' Λυκείου:

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Θεσσαλονίκη, Μέρρες του 1969 μ.Χ»](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Νέοι της Σιδώνας, 1970»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα άλλων σχολικών βιβλίων:

Νεοελληνική Λογοτεχνία Θεωρητικής κατεύθυνσης (Θετικής κατεύθυνσης, επιλογής)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Στον Νίκο Ε...1949»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Ο Δαρείος»](#)

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Οι σωσίες»](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Αντί να φωνασκώ...»](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Τώρα είναι απλώς θεατής...»](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«If...»](#)

Μανόλης Αναγνωστάκης, [«13.12.43»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Μέρρες του 1909, '10, και '11»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Τρώες»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Η πόλις»](#)

Κ.Π. Καβάφης, [«Φυγάδες»](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό:

Βίντεο

[«Ελληνες του πνεύματος και της τέχνης- Κων/νος Καβάφης»](#) (εκπομπή από τον ΣΚΑΪ)

[«Παρασκήνιο-Μανόλης Αναγνωστάκης»](#) (εκπομπή από την ΕΤ1)



Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α' φάση-πριν την ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

1^η ώρα (αίθουσα προβολών ή εργαστήριο πληροφορικής)

Βασικοί στόχοι της Α' φάσης είναι η ενημέρωση των μαθητών για το θέμα του σεναρίου και η πρόκληση του ενδιαφέροντός τους. Για τους παραπάνω λόγους, οι μαθητές μεταβαίνουν στην αίθουσα προβολών του σχολείου, με την προϋπόθεση να υπάρχει σύνδεση στο διαδίκτυο, διαφορετικά μεταβαίνουν στο εργαστήριο πληροφορικής. Η μέθοδος διδασκαλίας που θα ακολουθηθεί κατ' αυτήν την ώρα είναι η μετωπική και ο εκπαιδευτικός θα έχει ρόλο καθοδηγητικό, ο οποίος με τη βοήθεια του διαλόγου με τους μαθητές του θα προσπαθήσει να τους οδηγήσει στους επιθυμητούς στόχους. Αν χρειαστεί μπορεί να κατευθύνει τη συζήτηση, ώστε οι μαθητές να μην απομακρυνθούν από τους αρχικούς στόχους που αναφέρονται παραπάνω.

Αρχικώς, ο εκπαιδευτικός για να προκαλέσει τη συμμετοχή των μαθητών μπορεί να τους θέσει ένα ερώτημα, προκειμένου οι τελευταίοι να ανακαλέσουν στη μνήμη τους γνώσεις παρελθόντων ετών. Δεδομένου ότι τα παιδιά είναι πιθανόν να έχουν διδαχθεί στη Γ' Γυμνασίου ή στην Α' Λυκείου τον ποιητή Κ.Π. Καβάφη, τους τίθεται το ερώτημα: *Γνωρίζετε τον ποιητή Κ.Π. Καβάφη; Μπορείτε να αναφέρετε ένα ποίημά του που είτε γνωρίζετε από τα προσωπικά σας αναγνώσματα είτε τυγχάνει να διδαχθήκατε κατά τη διάρκεια των παρελθόντων σχολικών ετών;*

Δίνεται χρόνος λίγων λεπτών, προκειμένου να ακουστούν οι απαντήσεις των παιδιών. Ενδεχομένως, κάποιοι μαθητές να θυμηθούν ορισμένα από τα ποιήματα του εν λόγω ποιητή. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο δεν επιτευχθεί μπορεί ο εκπαιδευτικός να αναφέρει και να γράψει στον πίνακα τους τίτλους κάποιων ποιημάτων του εν λόγω ποιητή, (κατά προτίμηση όσων ανθολογούνται στα σχολικά βιβλία των προηγούμενων ετών και είναι πιθανό οι μαθητές να έχουν διδαχθεί) προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή σύνδεση με τα προηγούμενα. Οι μαθητές μπορούν να σημειώνουν στα τετράδιά τους ό,τι αναγράφεται από τον εκπαιδευτικό στον πίνακα.



Μετά την αναφορά στον Καβάφη, οι μαθητές καλούνται να μάθουν για τον ποιητή Αναγνωστάκη. Κάτι τέτοιο μάλλον είναι απαραίτητο να γίνει, καθώς το ίδιο το σενάριο στηρίζεται στη «συνάντηση» των παραπάνω ποιητικών φυσιογνωμιών, οπότε τα παιδιά κατά την πρώτη αυτή ώρα του σεναρίου πρέπει να ενημερωθούν για τους ποιητές, τους οποίους θα μελετήσουν, πριν αρχίσουν να ερευνούν, να ανακαλύπτουν μόνοι τους κάποια από τα κοινά σημεία της ποιητικής τους γραφής, όπως προτείνεται στη συνέχεια του σεναρίου. Ακολούθως, τίθεται στην ολομέλεια της τάξης το ερώτημα: *Τυγχάνει να γνωρίζετε τον ποιητή Μ. Αναγνωστάκη; Δίνεται η ευκαιρία στους μαθητές να απαντήσουν στο παραπάνω ερώτημα και να ακουστούν οι απόψεις τους.*

Στη συνέχεια, τα παιδιά καλούνται να γνωρίσουν (καλύτερα) τον ποιητή Μ. Αναγνωστάκη, για τον οποίο ίσως είναι πιθανό να μην είχαν μελετήσει ποίημά του κατά τα προηγούμενα σχολικά τους χρόνια, μέσω ενός ποιήματός του. Βέβαια, μια πρώτη επαφή με τον ποιητή, όπως αναφέρεται και στο πεδίο *Προϋποθέσεις* της παρούσας διδακτικής πρότασης, ενδεχομένως να έγινε σε μία εισαγωγική ώρα πριν οποιαδήποτε εφαρμογή του σεναρίου, όμως, εδώ καλούνται οι μαθητές να γνωρίσουν καλύτερα τον εν λόγω μεταπολεμικό ποιητή. Σκοπός είναι, μελετώντας το ποίημα [«Στον Νίκο Ε...1949»](#) να αντιληφθούν μόνοι τους, μέσα από σχετική συζήτηση, για παράδειγμα το ιστορικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο γράφει ο ποιητής, αλλά και να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με την ποιητική γραφή του. Κάτι τέτοιο, λοιπόν, είναι προτιμότερο να γίνει μέσα από ένα ποίημα του Αναγνωστάκη, κάτι που θα οδηγήσει τους μαθητές σε μία κάποια αυτενέργεια, παρά να τους δοθεί ως έτοιμη γνώση. Στόχος είναι όχι μόνο να γνωρίσουν μέσα από ένα δείγμα γραφής του τον εν λόγω ποιητή, αλλά να κατανοήσουν και το ιστορικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο γράφει, προκειμένου στη συνέχεια να μπορούν να εξηγήσουν καλύτερα τον τρόπο έκφρασής του.

Αρχικώς, διαβάζεται το ποίημα μεγαλοφώνως από τον εκπαιδευτικό στην τάξη. Η ανάγνωση από τον εκπαιδευτικό είναι προτιμητέα, καθώς αποτελεί μέρος της



ερμηνείας του ποιήματος. Ο διάλογος που θα ακολουθήσει θα γίνει στην ολομέλεια της τάξης. Ο διδάσκων, λοιπόν, μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να εστιάσουν στους πρώτους στίχους, στις πρώτες εικόνες του ποιήματος, κάνοντας την ακόλουθη ερώτηση: *«Σαν τρυπημένες σάπιες σημαίες, φίλοι που χάνονται, ερείπια»*: με τις παραπάνω λέξεις ή φράσεις σε ποια κατάσταση που βιώνει ένα έθνος νομίζετε ότι μπορεί να αναφέρεται ο ποιητής;

Ακούγονται οι απαντήσεις των παιδιών που μάλλον θα μπορέσουν να αναφέρουν ότι οι παραπάνω εικόνες προφανώς αναφέρονται σε κάποια εμπόλεμη κατάσταση. Αυτήν την εμπόλεμη κατάσταση καλούνται στη συνέχεια να τη συνεξετάσουν με την ημερομηνία 1949 που υπάρχει ήδη στον τίτλο του ποιήματος. Σε αυτό το σημείο ίσως χρειαστεί να γίνει υπενθύμιση, αν δεν θυμούνται τα παιδιά, των γεγονότων της περιόδου της Κατοχής και όσων ακολούθησαν (εμφύλιος κλπ.), προκειμένου να κατανοήσουν καλύτερα το γεγονός, στο οποίο αναφέρεται ο ποιητής. Τέλος τους ζητείται, αφού υπογραμμίσουν και άλλες λέξεις, φράσεις ή ολόκληρους στίχους που παραπέμπουν, κατά τη γνώμη τους, σε γεγονότα εμπόλεμης κατάστασης, να γράψουν μία μικρή παράγραφο 50-60 λέξεων, στην οποία θα σχολιάζουν την παραπάνω τους επιλογή, ενώ μπορούν να κάνουν και τα πρώτα σχόλιά τους σχετικά με το ύφος του ποιητή, τον τρόπο έκφρασής του ή ό,τι άλλο εκείνοι κρίνουν σημαντικό ότι πρέπει να ειπωθεί, για να σχηματίσουν μια πιο σφαιρική εικόνα του ποιητή μέσω του παραπάνω ποιήματος.

Ο διδάσκων σε αυτό το σημείο αναφέρει στους μαθητές ότι μπορούν βοηθητικά να διαβάσουν την [εισαγωγή του σχολικού εγχειριδίου της νεοελληνικής λογοτεχνίας της Γ' Λυκείου](#) και συγκεκριμένα ό,τι αναφέρεται στην πρώτη μεταπολεμική γενιά και στην αντιστασιακή-κοινωνική τάση της μεταπολεμικής ποίησης. Η εισαγωγή του σχολικού βιβλίου ίσως τους διαφωτίσει περισσότερο για τα ιστορικά γεγονότα της εποχής, για τη θεματολογία των ποιητών της λεγόμενης αντιστασιακής ποίησης, στην οποία ανήκει και ο Αναγνωστάκης και, αν το επιθυμούν μπορούν να αντλήσουν όσα στοιχεία θεωρούν ότι μπορούν να ενταχθούν στην απάντησή τους.



Μέσω της παραπάνω δραστηριότητας, οι μαθητές καλούνται να αυτενεργήσουν, εργαζόμενοι είτε ατομικά είτε κατά дуάδες, αφού καλούνται να σχηματίσουν ένα είδους πορτρέτου του ποιητή Αναγνωστάκη, πάντα μέσα από τον σχολιασμό και μελέτη ενός ποιήματός του. Βέβαια, με την παραπάνω δραστηριότητα οι μαθητές εστιάζουν περισσότερο σε κάποια από τα χαρακτηριστικά γραφής του Αναγνωστάκη (π.χ. αφόρμηση από την ιστορία, λιτός τρόπος έκφρασης κλπ.) και όχι στη «συνάντησή» του με τον Καβάφη. Πρέπει, όμως, να προηγηθεί η γνωριμία τους με τον μεταπολεμικό αυτό ποιητή, πριν προχωρήσουν στη συνεξέτασή του με τον Καβάφη, τον οποίο μάλλον έχουν εξετάσει σε προηγούμενες σχολικές τάξεις σε αντίθεση με τον Αναγνωστάκη. Άλλωστε η εν λόγω συνεξέταση θα λάβει χώρα σε επόμενες ώρες του σεναρίου.

Στη συνέχεια, στη λήξη της διδακτικής ώρας, δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να γνωρίσουν καλύτερα τους ποιητές που θα μελετήσουν, μέσω της προβολής του βίντεο [«Έλληνες του πνεύματος & της τέχνης-Κων/νος Καβάφης»](#) και [Παρασκήνιο-Μανόλης Αναγνωστάκης](#). Λόγω της μεγάλης διάρκειας των παραπάνω βίντεο, θα προβληθεί ένα μέρος τους. Πιο συγκεκριμένα, θα μπορούσε η προβολή του βίντεο για τον Καβάφη να είναι 2-2,5 λεπτών (από 4.55' ως 6.57') και για τον Αναγνωστάκη 1,5 περίπου λεπτού (από 35' έως 36.50'), αν και η επιλογή όσων θα προβληθούν ανήκει στη διακριτική ευχέρεια του εκπαιδευτικού. Επισημαίνεται στους μαθητές, αφού απομονώσουν από τα βίντεο που θα παρακολουθήσουν όσα αναφέρονται στα χαρακτηριστικά γραφής των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη, να τα καταγράψουν με τη μορφή σημειώσεων σε ένα πρόχειρο τετράδιο, προκειμένου να τα αξιοποιήσουν σε δραστηριότητα της επόμενης διδακτικής ώρας.

Σκοπός της παρακολούθησης ορισμένων λεπτών από τα παραπάνω βίντεο δεν είναι μόνο να γνωρίσουν καλύτερα τους εν λόγω ποιητές, αλλά κυρίως να εστιάσουν σε εκείνα τα σημεία των προβολών που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά της ποιητικής τους γραφής, έτσι ώστε σταδιακά να αντιλαμβάνονται, πώς κάποια από αυτά αποτελούν κοινά χαρακτηριστικά και των δύο, κάτι που ανοίγει τον δρόμο για



την ως ένα σημείο «συνάντησή» τους. Στα συγκεκριμένα λεπτά που προτείνονται παραπάνω να προβληθούν, αναφέρεται ο πεζός λόγος του Καβάφη ή οι κοφτές φράσεις και η βιωματική ποίηση του Αναγνωστάκη, στοιχεία, τα οποία μπορούν στη συνέχεια οι μαθητές, μέσω της μελέτης των ποιημάτων που θα τους δοθούν, να συσχετίσουν.

2^η ώρα (σχολική τάξη)

Κατά την ώρα αυτή, οι μαθητές παραμένουν στη σχολική τάξη. Αρχικώς, για να γίνει η σύνδεση με την προηγούμενη διδακτική ώρα, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να αναφέρουν τι τους έκανε εντύπωση απ' όλα όσα συζητήθηκαν κατά την προηγούμενή τους συνάντηση και θα ήθελαν να συζητήσουν περαιτέρω. Μάλιστα ερωτώνται να αναφέρουν τις απόψεις τους σχετικά με τη συνομιλία, τη συνάντηση των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη, έτσι τουλάχιστον όπως τη είδαν, για πρώτη φορά, κατά την προηγούμενη ώρα μέσα από τα βίντεο που τους προβλήθηκαν. Αυτή η ερώτηση, βέβαια, προϋποθέτει να ανακαλέσουν τα παιδιά στη μνήμη τους όλα όσα παρακολούθησαν στα βίντεο για τους δύο ποιητές, συμβουλευόμενοι βέβαια και τις σημειώσεις στο πρόχειρο τετράδιο που τους είχε ζητηθεί να κρατήσουν. Ίσως τα παιδιά ήδη να έχουν εντοπίσει στις σημειώσεις τους κάποια κοινά σημεία, των δύο ποιητών, έτσι όπως τουλάχιστον τα απομόνωσαν από το βίντεο που παρακολούθησαν κατά την προηγούμενη ώρα, ωστόσο την εν λόγω «συνάντηση» καλούνται τα ίδια να εντοπίσουν και να διαπιστώσουν μέσω ποιημάτων που θα μελετήσουν.

Πιο συγκεκριμένα, η συνειδητοποίηση της «συνάντησης» των δύο ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη θα ολοκληρωθεί, τουλάχιστον για την πρώτη φάση, με την ανάγνωση στην τάξη μεγαλοφώνως των ποιημάτων [«Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ.»](#) του Καβάφη και [«Νέοι της Σιδώνας, 1970»](#) του Αναγνωστάκη. Η επιλογή των παραπάνω ποιητικών κειμένων έγινε, διότι οι μαθητές εύκολα θα είναι σε θέση να εντοπίσουν την προφανή συνομιλία των δύο ποιητών, όσον αφορά αρχικώς στον κοινό σχεδόν τίτλο. Μετά την ανάγνωση ζητείται από τα παιδιά, που μπορούν να



εργαστούν σε δυάδες, να επιβεβαιώσουν κατά πόσο διακρίνουν μία «συνομιλία» των ποιητών και αν εντοπίζουν τυχόν κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ των δύο ποιημάτων.

Ας τονιστεί πως ο εκπαιδευτικός είχε ήδη επισημάνει στους μαθητές ότι καθ' όλη τη διάρκεια της ανάγνωσης, θα μπορούσαν να κρατήσουν στα τετράδιά τους κάποιες πρώτες σημειώσεις, που αφορούν στον συσχετισμό των ποιημάτων που τους δόθηκαν, αλλά και των ποιητών τους. Αφού δοθεί λίγος χρόνος για την οργάνωση της σκέψης των μαθητών, συζητούνται τα συμπεράσματα, στα οποία κατέληξαν στην ολομέλεια της τάξης.

Στόχος της παραπάνω συνεξέτασης είναι οι μαθητές μόνοι τους να εντοπίσουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά της γραφής του Καβάφη και του Αναγνωστάκη όσον αφορά στο ύφος, στο καθημερινό λεξιλόγιο, στην απουσία ποιητικών λέξεων, ομοιοκαταληξίας, στον διδακτικό ίσως τόνο. Να μπορέσουν, δηλαδή, μόνοι τους να ασκηθούν και να διαπιστώσουν κατά πόσο ισχύει στα ποιήματα που μελέτησαν αυτό που ονομάζουμε «συνομιλία» των δύο ποιητών. Αν χρειαστεί ο εκπαιδευτικός μπορεί με κατευθυνόμενο διάλογο και με τις κατάλληλες ερωτήσεις να οδηγήσει τους μαθητές του σε κάποιες πρώτες διαπιστώσεις σχετικές με τα στοιχεία της συνομιλίας και της «συνάντησης» των δύο ποιητών.

Με τη μέθοδο του καταιγισμού ιδεών οι απόψεις των παιδιών στο παραπάνω ερώτημα σημειώνονται στον πίνακα και τους ζητείται να τις αντιγράψουν στα τετράδιά τους, προκειμένου ανά πάσα στιγμή να τους είναι άμεσα διαθέσιμα για τη συνέχεια. Σε αυτό το σημείο, ακόμα κι αν οι μαθητές δεν ρωτήσουν, θα μπορούσε να σχολιαστεί και η χρονολογία που δηλώνεται στον τίτλο των κειμένων των δύο ποιητών (400 μ.Χ. για τον Καβάφη-1970 για τον Αναγνωστάκη). Ειδικά για το ποίημα του Αναγνωστάκη, το 1970 παραπέμπει στην εποχή της διδακτορίας, εποχή κατά την οποία έζησε ο ποιητής.

Με την ανάγνωση των παραπάνω ποιημάτων αναμένεται ότι οι μαθητές θα έχουν εισαχθεί στη θεματολογία και στον κυριότερο στόχο της Α' φάσης που είναι να αντιληφθούν τα πρώτα δείγματα της συνομιλίας των ποιητών Καβάφη και



Αναγνωστάκη. Επίσης, αναμένεται να έχουν επισημάνει, έστω με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού, κάποια πρώτα κοινά στοιχεία της ποιητικής γραφής των δύο ποιητών, όπως ο πεζολογικός τόνος, η ειρωνεία, το καθημερινό λεξιλόγιο, ο διδακτικός τόνος, η αφορμή της ποιητικής σύνθεσης από την ιστορία, κάτι που οι μαθητές μπορούν να αντιληφθούν από τον τίτλο των ποιημάτων που αναγνώστηκαν.

Με τη μελέτη, λοιπόν, των παραπάνω ποιημάτων ολοκληρώνεται η Α΄ φάση. Αν υπάρχει διαθέσιμος χρόνος, μπορεί να ανατεθεί στους μαθητές ατομική εργασία στην τάξη, με στόχο να ανασυνθέσουν όλα όσα ειπώθηκαν, σχετικά με τα κοινά χαρακτηριστικά, τη «συνάντηση» των δύο ποιητών, μέσα από τα παραπάνω ποιήματα που αναγνώστηκαν, αιτιολογώντας την απάντησή τους και παραπέμποντας σε συγκεκριμένους στίχους, λέξεις ή φράσεις των ποιητικών κειμένων που μελέτησαν κατά την ώρα αυτή.

Ο εκπαιδευτικός, τα τελευταία 2-3 λεπτά της ώρας, μπορεί να ελέγξει τον βαθμό κατανόησης του θέματος του σεναρίου από τους μαθητές, την ανταπόκρισή τους και το ενδιαφέρον που τους προκλήθηκε με τη συμβολή των ΤΠΕ, κάνοντας αντίστοιχες ερωτήσεις στην ολομέλεια της τάξης. Για παράδειγμα: *Έγινε κατανοητό το θέμα του σεναρίου που θα εφαρμόσουμε; Κατανοήσατε, ως ένα σημείο, μέσα από τα ποιήματα που ως τώρα μελετήσατε για ποιους λόγους οι δύο ποιητές συναντώνται;*

Β΄ φάση-κυρίως ανάγνωση (4 διδακτικές ώρες)

Κατά τη Β΄ φάση του σεναρίου, διάρκειας τεσσάρων διδακτικών ωρών, οι μαθητές θα ασχοληθούν με μια ομάδα δραστηριοτήτων, προκειμένου να αντιληφθούν πια μόνοι τους τη «συνάντηση», τη συνομιλία του Αναγνωστάκη και του Καβάφη και εν συνεχεία να αναλάβουν την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνάς τους στην τάξη. Πιο συγκεκριμένα, σκοπός αυτής της φάσης αποτελεί η επισημάνση από την πλευρά των μαθητών κάποιων κοινών χαρακτηριστικών της ποιητικής γραφής των εν λόγω ποιητών, ως προς τις γλωσσικές επιλογές, τη χρήση της ειρωνείας, τη μορφή των ποιημάτων, την αξιοποίηση της ιστορίας, τον διδακτικό, κάποιες φορές, τόνο κ.ά. Μεταξύ των στόχων είναι και η ορθή χρήση του λόγου από την πλευρά των μαθητών.



Στην επίτευξη των παραπάνω στόχων θα συμβάλει η συνεξέταση συγκεκριμένων ποιημάτων του Καβάφη και του Αναγνωστάκη, που προτείνονται παρακάτω, τα οποία θα μπορέσουν να αναδείξουν τους παραπάνω στόχους.

Η μέθοδος διδασκαλίας κατά τη φάση της κυρίως ανάγνωσης είναι η ομαδοσυνεργατική. Οι μαθητές θα χωριστούν σε ομάδες, (κατά προτίμηση των τεσσάρων ατόμων), τα μέλη των οποίων θα έχουν διακριτούς ρόλους: άλλος θα είναι ο γραμματέας της ομάδας, άλλος ο συντονιστής, άλλος ο δακτυλογράφος. Τονίζεται στους μαθητές ότι καλό είναι να κρατούν ατομικό και ομαδικό φάκελο, στον οποίο θα τοποθετούν τυχόν σημειώσεις ή οποιαδήποτε άλλο υλικό τους είναι χρήσιμο κατά τη διάρκεια της έρευνάς τους. Ο ρόλος του εκπαιδευτικού κατά την εργασία των μαθητών σε ομάδες θα είναι διακριτικός και καθοδηγητικός, επεμβαίνοντας μόνο όταν κρίνει ότι είναι απαραίτητο, προκειμένου να προβεί σε επίλυση των αποριών των παιδιών κλπ.

Κατά τις τέσσερις αυτές ώρες της Β΄ φάσης, οι μαθητές θα ασχοληθούν με μία σειρά δραστηριοτήτων που βασικό σκοπό θα έχουν τη συνειδητοποίηση από μέρους τους της ποιητικής «συνάντησης» των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη, έτσι ώστε και μόνοι τους να μπορέσουν να στηρίξουν και να επιχειρηματολογήσουν με τον δικό τους λόγο υπέρ μιας τέτοιας συνομιλίας. Οι δραστηριότητες των ομάδων θα είναι κοινές. Θα πρέπει, όμως, μελετώντας διαφορετικά κείμενα των δύο ποιητών να εντοπίσουν κάθε φορά τα κοινά χαρακτηριστικά τους, παρά τις όποιες διαφορές μεταξύ τους, έτσι ώστε να καταλήξουν στο συμπέρασμα κατά πόσο είναι εμφανής η ποιητική «συνάντησή» τους. Κατά την τέταρτη και τελευταία ώρα αυτής της φάσης θα γίνει η παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.

Αναλυτικά, η Β΄ φάση είναι η ακόλουθη:

1^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά την πρώτη ώρα της Β΄ φάσης, οι μαθητές μεταβαίνουν στην αίθουσα του εργαστηρίου πληροφορικής. Τα παιδιά χωρισμένα σε έξι ομάδες θα χρησιμοποιήσουν



έξι συνολικά Η/Υ. Ας σημειωθεί ότι οι ομάδες μπορεί να είναι λιγότερες ή περισσότερες, ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών της τάξης.

Αρχικώς, διανέμονται ανά ομάδα τα ποιητικά κείμενα που θα μελετήσουν. Κάθε ομάδα μαθητών θα διαβάσει δύο συνολικά ποιήματα (με εξαίρεση την α' ομάδα), ένα του Καβάφη και ένα του Αναγνωστάκη. Τα ποιήματα του Καβάφη ανήκουν τόσο στα δημοσιευμένα, όσο και στα ανέκδοτα ποιήματά του, ενώ για τον Αναγνωστάκη επιλέχθηκαν ποιήματα από όλες τις ποιητικές συλλογές, μεταξύ των οποίων και από την τελευταία, με τον τίτλο *Στόχος*, που γράφτηκε κατά την περίοδο της δικτατορίας (1967-1974) και στην οποία είναι εμφανέστατη η ειρωνεία ίσως και ο σαρκασμός. Η επιλογή των κειμένων ενδείκνυται για την εξαγωγή συμπερασμάτων από τους μαθητές σχετικά με τη συνομιλία των δύο ποιητών ή την επισήμανση κοινών χαρακτηριστικών.

Συγκεκριμένα, τα ποιήματα που μοιράζονται στις ομάδες είναι τα ακόλουθα: στην α' ομάδα [«Μέρες του 1909, '10, και '11»](#), [«Φυγάδες»](#) και [«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»](#), στη β' ομάδα [«Ο Δαρειός»](#) και [«If...»](#), στη γ' ομάδα [«Στα 200 π.Χ.»](#) και [«Αντί να φονασκώ...»](#). Στην δ' ομάδα δίνονται τα κείμενα [«Περιμένοντας τους βαρβάρους»](#) και [«Οι σωσίες»](#), στην ε' [«Η πόλις»](#) και [«13.12.43»](#) και τέλος η στ' ομάδα θα μελετήσει τα ποιητικά κείμενα [«Τρώες»](#) και [«Τώρα είναι απλώς θεατής...»](#). Από το ζευγάρι κειμένων κάθε ομάδας το πρώτο κείμενο είναι του Καβάφη και το δεύτερο του Αναγνωστάκη.

Ας σημειωθεί πως στην α' ομάδα δίνονται δύο ποιήματα του Καβάφη έναντι ενός στις υπόλοιπες. Κάτι τέτοιο επιλέχθηκε αφενός γιατί μπορούν να εντοπίσουν οι μαθητές την προφανή συνομιλία του τίτλου στους δύο ποιητές, διαβάζοντας το [«Μέρες του 1909, '10, και '11»](#) του Καβάφη και το [«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»](#) του Αναγνωστάκη και αφετέρου γιατί ενδείκνυται περισσότερο το ποίημα [«Φυγάδες»](#) του Καβάφη για τον εντοπισμό κάποιων επιπλέον κοινών χαρακτηριστικών μεταξύ των κειμένων των δύο ποιητών.



Δίνεται χρόνος στους μαθητές να διαβάσουν και να κατανοήσουν το περιεχόμενο των ποιημάτων που τους δόθηκαν. Στη συνέχεια, στο δεύτερο μισό της 1^{ης} ώρας μοιράζεται το φύλλο εργασίας στους μαθητές, το οποίο είναι κοινό για όλες τις ομάδες. Αυτήν την ώρα ασχολούνται με την πρώτη δραστηριότητα. Πρέπει, δηλαδή, να εξετάσουν από άποψη μορφής τα κείμενα και να σχολιάσουν την ύπαρξη ή όχι στροφών, την ύπαρξη ή όχι συγκεκριμένου αριθμού στίχων ανά στροφή, την ύπαρξη ανισοσύλλαβων ή μη στίχων κ.ά. Στη συνέχεια θα εξετάσουν το λεξιλόγιο, το ύφος, δηλαδή κατά πόσο η γραφή των εν λόγω ποιητών μπορεί να χαρακτηριστεί λυρική ή πεζολογική κλπ., αν το ύφος είναι ειρωνικό ή αν ο λόγος των ποιητών είναι λιτός, κοφτός και κρατά αποστάσεις από αυτό που ονομάζουμε «ποιητική γλώσσα». Τις απαντήσεις τους οι μαθητές θα τις γράψουν σε ένα αρχείο επεξεργασίας κειμένου (Word), προκειμένου να το αξιοποιήσουν ευκολότερα (λόγω της ηλεκτρονικής του μορφής) σε μία επόμενη δραστηριότητα. Τέλος, το αναρτούν στο ιστολόγιο, για να υπάρξει η ανατροφοδότηση από τις άλλες ομάδες.

Με την παραπάνω δραστηριότητα, στόχος είναι οι μαθητές να εντοπίσουν μόνοι τους κάποια από τα χαρακτηριστικά γραφής των δύο ποιητών και να κρίνουν κατά πόσο είναι κοινά. Έτσι, θα μπορέσουν να κάνουν τα πρώτα βήματα, πέρα από όσα έκαναν κατά την προαναγνωστική φάση, ώστε να αντιληφθούν κατά πόσο υπάρχει «η συνάντηση» των δύο ποιητών, τουλάχιστον αρχικώς σε επίπεδο μορφής και γλώσσας.

2^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά την ώρα αυτή, οι μαθητές μεταβαίνουν στο εργαστήριο πληροφορικής και παίρνουν θέση στον χώρο ανά ομάδες, χρησιμοποιώντας, όπως και την προηγούμενη διδακτική ώρα, έξι συνολικά Η/Υ.

Στην αρχή της διδακτικής ώρας, οι ομάδες συνεχίζουν τη δραστηριότητα που είχαν ξεκινήσει κατά την προηγούμενη ώρα, σε περίπτωση που δεν την είχαν ολοκληρώσει. Αν πάλι είχαν τελειώσει την εργασία τους, επεξεργάζονται το συνεργατικό τους κείμενο, προκειμένου να φτάσει στην τελική του μορφή και το



αποθηκεύουν στους σταθμούς εργασίας τους ή σε κάποιο φορητό μέσο αποθήκευσης (USB), πριν την τελική ανάρτησή του.

Στη συνέχεια, καλούνται να ασχοληθούν με τη δεύτερη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει στα ποιήματα που έχουν ήδη διαβάσει να εντοπίσουν την ύπαρξη «διάλογου» των ποιητών με την ιστορία. Καλούνται, δηλαδή, να εξετάσουν κατά πόσο οι ποιητές αφορμώνται από ιστορικά γεγονότα ή ξεκινώντας από απλές ιστορίες προσώπων, ιστορικών ή μη, μπορούν να μεταφέρουν στα ποιήματά τους το ιστορικό, πολιτικό κλίμα μιας εποχής. Παράλληλα, καλούνται να εντοπίσουν τυχόν διδακτική διάθεση των ποιητών, μέσω της παραπάνω τεχνικής της αφόρμησης από την ιστορία. Σε αυτό το φύλλο εργασίας, οι ομάδες θα εντοπίσουν μεν την κοινή τακτική των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη, όσον αφορά στον «διάλογο» με την ιστορία. Σε αυτό το σημείο, θα μπορούσαν να επισημάνουν και την αφόρμηση από διαφορετικές ιστορικές εποχές.

Στόχος της παραπάνω δραστηριότητας είναι να μην περιοριστούν οι μαθητές στον εντοπισμό μόνο υφολογικών, λεκτικών ή μορφικών κοινών χαρακτηριστικών, αλλά να προχωρήσουν ένα βήμα ακόμα, εξετάζοντας κατά πόσο η «συνάντηση» των δύο ποιητών αφορά και στην αφόρμηση από την ιστορία που, πολλές φορές, έχει ως στόχο να διδάξει τους ανθρώπους, καταδεικνύοντας το ιστορικό, κοινωνικό ή πολιτικό –στον Αναγνωστάκη– κλίμα της σύγχρονης τους εποχής. Ας σημειωθεί πως σε περίπτωση που δεν είναι εμφανής η σχέση των ποιημάτων που κάθε ομάδα έχει να μελετήσει με την ιστορία, οι μαθητές μπορούν να βοηθηθούν και να απαντήσουν σε αυτήν τη δραστηριότητα, φέρνοντας στο νου τους το ποίημα « Νέοι της Σιδώνας» που διάβασαν κατά την προαναγνωστική φάση.

Οι ομάδες γράφουν τα συνεργατικά τους κείμενα σε ένα αρχείο επεξεργασίας κειμένου (Word) και αναλαμβάνουν την αποθήκευσή τους για μελλοντική χρήση. Επιπλέον, στο τέλος της ώρας, σε ένα αρχείο Word καταγράφουν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους –κατά προτίμηση– σε μορφή στηλών, με τη βοήθεια ενός πίνακα, εάν η απάντησή τους δεν έχει ήδη αυτή τη μορφή, προκειμένου να διευκολυνθούν



κατά την παρουσίαση των εργασιών τους στην ολομέλεια, σε μία μετέπειτα διδακτική ώρα, ενώ συγχρόνως, αναλαμβάνουν την ανάρτηση των εργασιών τους στο ιστολόγιο της τάξης.

3^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Κατά την 3^η ώρα της Β' φάσης, οι μαθητές εισέρχονται στην αίθουσα του εργαστηρίου πληροφορικής και εργάζονται ομαδοσυνεργατικά.

Οι ομάδες καλούνται να ασχοληθούν με την τρίτη δραστηριότητα του φύλλου εργασίας. Πιο συγκεκριμένα, θα μεταβούν στους συμφραστικούς πίνακες λέξεων για μείζονες νεοέλληνες ποιητές της ιστοσελίδας της Πύλης για την ελληνική γλώσσα ([Ανεμόσκαλα](#)) και θα επιλέξουν τον συμφραστικό πίνακα αρχικώς του ποιητή Καβάφη και στη συνέχεια του Αναγνωστάκη. Στη συνέχεια, για να εντοπίσουν και άλλα δείγματα ποιητικών κειμένων που να επιβεβαιώνουν τη συνομιλία των δύο ποιητών, μπορούν να τοποθετήσουν στη μηχανή αναζήτησης των ποιητών λέξεις όπως *μέρες, ποιητές, ποιήματα, ιστορία* και άλλες που οι ίδιοι οι μαθητές θα επιλέξουν. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης θα διαβάσουν κάποια από τα ποιήματα των εν λόγω ποιητών και α. θα οδηγηθούν σε μία συνεξέταση αυτών, δηλαδή θα επισημάνουν κατά πόσο εντοπίζουν τα κοινά χαρακτηριστικά που ήδη έχουν καταγράψει σε στήλες κατά την προηγούμενη διδακτική γλώσσα και αφορούν στο ύφος, τον λόγο, τη μορφή κ.ά. και β. από το σύνολο των ποιημάτων που έχουν εντοπίσει σε όποια από αυτά υπάρχουν στοιχεία που επιβεβαιώνουν τη «συνάντηση» των δύο ποιητών να τα αντιγράψουν σε ένα αρχείο Word ή PowerPoint και να τα συνδέσουν με υπερδεσμούς μεταξύ τους. Με αυτήν τη δραστηριότητα, ενδεχομένως, μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα πως και σε άλλα ποιήματα και όχι μόνο αυτά που τους δόθηκαν κατά τις προηγούμενες διδακτικές ώρες οι δύο ποιητές σε κάποια σημεία «συναντώνται».

Η αντιγραφή των ποιημάτων που επέλεξαν οι μαθητές και η σύνδεση με υπερδεσμούς, θα πρέπει να συνοδεύεται και από την αιτιολόγηση των επιλογών τους.



Στο τέλος, θα μπορούσαν να επιλέξουν από το διαδίκτυο φωτογραφίες, με τις οποίες θα εμπλουτίσουν το αρχείο Word ή το PowerPoint που δημιούργησαν.

Στόχος της παραπάνω δραστηριότητας είναι η ανάδειξη από τους μαθητές και η αιτιολόγηση, μέσω συγκεκριμένων ποιημάτων και αναφορών, της εν λόγω «συνάντησης» των δύο ποιητών, εντοπίζοντας και σχολιάζοντας ποιητικά κείμενα που επιβεβαιώνουν το παραπάνω. Επιπλέον, η επιλογή από το διαδίκτυο φωτογραφικού υλικού μπορεί να βοηθήσει στην οπτικοποίηση των σκέψεων ή των συναισθημάτων των ποιητών.

Οι μαθητές καταγράφουν τις απαντήσεις τους σε ένα αρχείο επεξεργασίας κειμένου ή εναλλακτικά σε ένα λογισμικό παρουσίασης και εν συνεχεία τις αναρτούν στο ιστολόγιο της τάξης, προκειμένου να δεχθούν τα σχόλια και την ανατροφοδότηση των συμμαθητών τους. Με την παραπάνω δραστηριότητα ολοκληρώνεται η διδακτική ώρα.

4^η ώρα (αίθουσα προβολών ή σχολική τάξη)

Την τελευταία αυτή ώρα της Β΄ φάσης λαμβάνει χώρα η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών στην ολομέλεια της τάξης, προκειμένου αφενός όλοι οι μαθητές να λάβουν γνώση των εργασιών των υπολοίπων ομάδων και αφετέρου να επιτευχθεί η ανασύνθεση. Εδώ πρέπει να τονιστεί πως σε περίπτωση που η σχολική μονάδα δεν διαθέτει αίθουσα προβολών, θα μπορούσε η παρουσίαση να λάβει χώρα στη σχολική τάξη. Για την παρουσίαση θα χρειαστεί ένας φορητός Η/Υ και ο βιντεοπροβολέας του σχολείου.

Κάθε ομάδα με τη σειρά των φύλλων εργασίας θα αναλάβει την παρουσίαση στην ολομέλεια. Προτείνεται ο χρόνος που θα έχουν στη διάθεσή τους οι ομάδες να είναι ενδεικτικά πέντε με επτά περίπου λεπτά, έτσι ώστε, στο τέλος της διδακτικής ώρας, να υπάρξει διαθέσιμος χρόνος, περίπου 10-15 λεπτών, για μία σύντομη αξιολόγηση κάθε ομάδας από τις υπόλοιπες, με κριτήρια τον βαθμό κατανόησης των κειμένων και την ανταπόκριση των ομάδων στις προτεινόμενες δραστηριότητες, την ορθή χρήση του λόγου, την αξιοποίηση των συμφραστικών πινάκων, την κατανόηση



των στοιχείων εκείνων που οδηγούν στη «συνάντηση» των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη κλπ.

Καλό είναι για την καλύτερη οργάνωση της αξιολόγησης των εργασιών, ο εκπαιδευτικός να προτείνει κάθε φορά που μία ομάδα παρουσιάζει την εργασία της, οι υπόλοιποι μαθητές να κρατούν σημειώσεις, ώστε μετά το τέλος της παρουσίασης, να προβούν σε έναν πιο στοχευμένο σχολιασμό της, κάτι που θα μπορούσε καλύτερα να επιτευχθεί αν ο εκπαιδευτικός σημειώνει στον πίνακα, πριν την έναρξη των παρουσιάσεων, τα κριτήρια τα οποία θα ληφθούν υπόψη για την αξιολόγηση. Τέτοια κριτήρια είναι όσα σημειώνονται παραπάνω, όπως η ορθή χρήση του λόγου, η σωστή αξιοποίηση των συμφραστικών πινάκων κλπ.

Στο τέλος της ώρας, καλούνται μαθητές και εκπαιδευτικός να προβληματιστούν για το κατά πόσο επιτεύχθηκαν οι στόχοι που είχαν τεθεί κατά την έναρξη της Β' φάσης. Πιο συγκεκριμένα, μπορούν οι μαθητές να προβληματιστούν σχετικά με το κατά πόσο στοιχεία της καβαφικής γραφής, όπως η ειρωνεία, ο διδακτικός τόνος, ο πεζολογικός στίχος, η αφόρμηση από την ιστορία κ.ά. ενυπάρχουν σε πολλά ποιήματα του Αναγνωστάκη, κάτι που μας επιτρέπει να μιλάμε για «συνομιλία» των δύο ποιητών.

Γ' φάση-μετά την ανάγνωση (2 διδακτικές ώρες)

Σκοπός της Γ' φάσης είναι αφενός να επιτευχθεί η ανασύνθεση και αφετέρου να ελεγχθεί ποιες γνώσεις απέκτησαν οι μαθητές κατά τη διάρκεια της Α' και Β' φάσης, αν δηλαδή κατανόησαν μέσα από τα ποιήματα που μελέτησαν, αλλά και εκείνα που εντόπισαν στους συμφραστικούς πίνακες λέξεων, πως σε πολλά ποιήματά τους ο Καβάφης και ο Αναγνωστάκης «συνομιλούν». Ταυτόχρονα, στόχος είναι να εξετασθεί κατά πόσο οι ίδιοι οι μαθητές, διαβάζοντας ορισμένα ποιήματα των δύο ποιητών μπορούν να εντοπίζουν κοινά στοιχεία, όπως ο πεζολογικός τόνος, η ειρωνεία κλπ. και να επιχειρηματολογούν υπέρ ή κατά (ανάλογα με τα ποιήματα, τα οποία εξετάζουν) της εν λόγω «συνάντησης» των ποιητών.



Κατά τη Γ΄ φάση, διάρκειας 2 ωρών, θα αξιοποιηθεί η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας και οι μαθητές κατά την πρώτη ώρα μεταβαίνουν στην αίθουσα του εργαστηρίου πληροφορικής του σχολείου, όπου θα χρησιμοποιηθούν έξι συνολικά Η/Υ, όσες δηλαδή και οι ομάδες των μαθητών.

Λίγο πριν τη λήξη της Γ΄ φάσης μπορεί ο εκπαιδευτικός να μοιράσει ένα φύλλο αξιολόγησης στους μαθητές, το οποίο θα περιέχει ερωτήματα–κριτήρια, που σκοπό έχουν να ελέγξουν την αποτελεσματικότητα του σεναρίου, την κατανόηση της «συνάντησης των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη, το ενδιαφέρον που δημιουργήθηκε στους μαθητές από την αξιοποίηση των ΤΠΕ κλπ. Ο πίνακας μπορεί να συμπληρωθεί στην τάξη, πριν τη λήξη της διδακτικής ώρας, ή ελλείψει χρόνου να ζητηθεί να συμπληρωθεί στο σπίτι από τους μαθητές.

Αναλυτικά, η Γ΄ φάση έχει ως ακολούθως:

1^η διδακτική ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Οι μαθητές εισέρχονται στον χώρο του εργαστηρίου πληροφορικής και παίρνουν θέση ανά ομάδες μπροστά από έναν Η/Υ.

Κατά τη διάρκεια αυτής της διδακτικής ώρας, οι ομάδες καλούνται να δημιουργήσουν με το πρόγραμμα Windows Movie Maker ένα βίντεο-αφιέρωμα στους δύο ποιητές, στον Καβάφη και τον Αναγνωστάκη, διάρκειας 1-1,5 λεπτών. Στο ψηφιακό αυτό αφιέρωμα καλούνται, αφού συντόμως σκιαγραφήσουν το πορτρέτο των παραπάνω ποιητών, να καταγράψουν τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν από τη μελέτη των ποιημάτων που τους δόθηκαν, αλλά και από τα ποιήματα που εντόπισαν στους συμφραστικούς πίνακες λέξεων, τα οποία αφορούν στη «συνάντηση» των δύο ποιητών. Στο τέλος των βίντεο μπορούν να συνοψίσουν τα κοινά χαρακτηριστικά που εντόπισαν στην ποιητική γραφή των παραπάνω ποιητών, ενώ μπορούν να αναφέρουν και τις δικές τους απόψεις, σχετικά με την εν λόγω συνομιλία των δύο ποιητών. Στο παραπάνω αφιέρωμα οι ομάδες μπορούν να προσθέσουν φωτογραφικό υλικό ή μουσική επένδυση που θα εμπλουτίσει το βίντεο που καλούνται να δημιουργήσουν. Υπενθυμίζεται πως στο αφιέρωμά τους θα



αξιοποιήσουν το υλικό που ήδη έχουν αποθηκεύσει στους σταθμούς εργασίας τους κατά τις προηγούμενες ώρες.

Η παραπάνω δραστηριότητα στοχεύει μέσα από τη δημιουργική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην ανασύνθεση όλων όσων γνώρισαν οι μαθητές κατά τις προηγούμενες διδακτικές ώρες. Κάτι τέτοιο είναι εφικτό, αφού τα παιδιά δεν θα οδηγηθούν σε νέες εργασίες και δραστηριότητες, πριν τη δημιουργία του βίντεο, αλλά ουσιαστικά θα αξιοποιήσουν τα ψηφιακά αρχεία που δημιούργησαν κατά τις ώρες που προηγήθηκαν. Επιπλέον, στόχος είναι να επιλέξουν ποιες από τις πληροφορίες που συνέλεξαν κατά την προηγούμενη και την παρούσα φάση θα χρησιμοποιήσουν στο βίντεο που θα δημιουργήσουν ή ποια συμπεράσματα από αυτά, στα οποία κατέληξαν, μπορούν να αξιοποιήσουν στο ψηφιακό αφιέρωμα των δύο ποιητών. Τέλος, οι εικόνες, οι ζωγραφικοί πίνακες, οι φωτογραφίες και η μουσική, που θα προστεθεί από τους μαθητές στα βίντεο που θα δημιουργήσουν, αφενός στοχεύουν στην οπτικοποίηση των ιδεών, των συναισθημάτων, των σκέψεων που εκφράζουν τα ποιήματα που οι μαθητές θα αποφασίσουν να εντάξουν στο ψηφιακό τους αφιέρωμα και αφετέρου μπορούν να συμβάλουν στην αισθητική απόλαυση και την τέρψη των μαθητών.

Η ώρα κλείνει με την ολοκλήρωση της δημιουργίας των βίντεο από τις ομάδες των μαθητών και την αποθήκευσή τους σε κάποιο φορητό μέσο αποθήκευσης (USB), προκειμένου κατά την επόμενη ώρα να λάβει χώρα η παρουσίασή τους στην ολομέλεια της τάξης και ο σχολιασμός από τις άλλες ομάδες.

2^η διδακτική ώρα (Αίθουσα προβολών ή σχολική τάξη)

Κατά την τελευταία αυτή ώρα του σεναρίου, οι μαθητές μεταβαίνουν στην αίθουσα προβολών του σχολείου, όπου βρίσκεται ένας φορητός Η/Υ, δύο ηχεία και ένας βιντεοπροβολέας που είναι απαραίτητος για την παρουσίαση των βίντεο που οι μαθητές δημιούργησαν κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα.

Ξεκινά, η παρουσίαση των βίντεο. Προτείνεται η μία ομάδα να παρουσιάζει μετά την άλλη, ξεκινώντας από την α' και καταλήγοντας στη στ'. Η όλη παρουσίαση



καλό είναι να μην ξεπεράσει τα 25-30 λεπτά της ώρας, δεδομένου ότι τα βίντεο θα είναι, όπως αρχικώς επισημάνθηκε, μικρής διάρκειας.

Τα υπόλοιπα 10-15 λεπτά της ώρας, οι μαθητές μπορούν να σχολιάσουν τα ψηφιακά αφιερώματα των ομάδων που παρακολούθησαν, να συζητήσουν, να ανταλλάξουν απόψεις, να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν με κάτι που παρακολούθησαν. Έτσι, θα υπάρξει ένας γόνιμος διάλογος μεταξύ των μαθητών και ένα είδος ανατροφοδότησης. Καλό είναι να επισημανθεί στους μαθητές πως για να θυμούνται όσα η κάθε ομάδα παρουσίασε μπορούν να κρατούν σημειώσεις στο τέλος του κάθε βίντεο, ώστε στη συνέχεια να ακολουθήσει σχετική συζήτηση.

Συγκεκριμένα, μεταξύ των στοιχείων που θα σχολιαστούν θα μπορούσε να είναι η ορθή χρήση του λόγου, η προσθήκη των κατάλληλων εικόνων και φωτογραφιών, τέτοιων που να αναδεικνύουν τα ποιήματα που επελέγησαν, η ορθότητα των συμπερασμάτων, στα οποία κατέληξαν οι μαθητές κ.ά.

Εναλλακτικά, αν οι μαθητές και ο εκπαιδευτικός το επιθυμούν μπορεί ο σχολιασμός των βίντεο να μη λάβει χώρα μετά την ολοκλήρωση όλων των ψηφιακών αφιερωμάτων, αλλά αμέσως μετά την παρουσίαση κάθε βίντεο χωριστά. Σε αυτήν την περίπτωση, θα πρέπει να γίνει σωστή κατανομή του διδακτικού χρόνου, ώστε να μην πλατειάσει η συζήτηση, η σχετική με τον σχολιασμό των εργασιών και δεν προλάβουν όλες οι ομάδες να παρουσιάσουν τα βίντεο που δημιούργησαν.

Πριν τη λήξη της Γ' φάσης (5 περίπου λεπτά) μπορεί να μοιραστεί στα παιδιά ένας σύντομος πίνακας (αυτο)αξιολόγησης, όπως είναι ο παρακάτω:

ΕΡΩΤΗΜΑ-ΚΡΙΤΗΡΙΟ	ΛΙΓΟ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΟΛΥ
1. Συνειδητοποιήσατε, μέσα από όσα μελετήσατε, τη «συνάντηση» των ποιητών Καβάφη και Αναγνωστάκη;			
2. Πόσο θεωρείτε πως οι νέες τεχνολογίες κατέστησαν το μάθημα πιο ελκυστικό;			



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

3. Πόσο σας βοήθησαν οι νέες τεχνολογίες να σχηματίσετε μια πιο πλήρη εικόνα για την εν λόγω «ποιοτική συνάντηση;»			
--	--	--	--



ΣΤ.ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κοινό φύλλο εργασίας για όλες τις ομάδες.

Κείμενα:

- Α΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Μέρες του 1909, '10, και '11»](#) και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Θεσσαλονίκη, Μέρες του 1969 μ.Χ.»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Λυκείου*, σελ. 54-55.
- Β΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Ο Δαρείος»](#) *Νεοελληνική Λογοτεχνία Θεωρητικής κατεύθυνσης (Θετικής κατεύθυνσης επιλογής)*, σελ.62-63 και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«If...»](#)
- Γ΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Στα 200 π.Χ.»](#) *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γ΄ Γυμνασίου* και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Αντί να φωνασκώ...»](#)
- Δ΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Περιμένοντας τους βαρβάρους»](#), *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, Α΄ Λυκείου*, σελ. 427 και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Οι σωσίες»](#)
- Ε΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Η πόλις»](#) και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«13.12.43»](#)
- Στ΄ ομάδα:** Κ.Π. Καβάφης, [«Τρώες»](#) και Μανόλης Αναγνωστάκης, [«Τώρα είναι απλώς θεατής...»](#)

Α΄ φάση: δραστηριότητες

1^η- 2^η ώρα . Σχολική τάξη.

1. Το ποίημα [«Στον Νίκο Ε...1949»](#) του Μ. Αναγνωστάκη που σας δόθηκε αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη κατάσταση που βίωσε η χώρα μας, συσχετιζόμενη με το έτος 1949, κατά το οποίο γράφθηκε. Ποια νομίζετε ότι θα μπορούσε να είναι



αυτή η κατάσταση; Εντοπίστε λέξεις, φράσεις ή στίχους που επιβεβαιώνουν την απάντησή σας και σχολιάστε τις επιλογές σας σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων. Καλείστε, επίσης, να συμπεριλάβετε στον σχολιασμό σας οτιδήποτε νομίζετε πως πρέπει να αναφερθεί σχετικά με το ύφος που υιοθετεί στο ποίημα ο Αναγνωστάκης, τους εκφραστικούς τρόπους κ.ά.

2. Μέσα από τη μελέτη των κειμένων [«Νέοι της Σιδώνας 400 μ.Χ»](#) του Καβάφη και [«Νέοι της Σιδώνας, 1970»](#) του Αναγνωστάκη εντοπίσατε κάποια κοινά στοιχεία που μπορούν να επιβεβαιώσουν τη συνομιλία των δύο ποιητών; Αιτιολογήστε την απάντησή σας, παραπέμποντας σε συγκεκριμένα παραδείγματα, φράσεις, λέξεις ή στίχους των ποιημάτων που σας δόθηκαν (ατομική εργασία).

Β' φάση: δραστηριότητες

1^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

1. Διαβάστε τα ποιητικά κείμενα που δόθηκαν στην ομάδα σας και **α.** συγκρίνετέ τα ως προς τα μορφικά τους χαρακτηριστικά, δηλαδή την ύπαρξη ή όχι στροφών, την ύπαρξη ισοσύλλαβων ή ανισοσύλλαβων στίχων κλπ. και **β.** σχολιάστε το λεξιλόγιο και το ύφος των κειμένων των δύο ποιητών. Επισημαίνετε την ύπαρξη ειρωνείας, ποιητικών ή καθημερινών λέξεων, απλού, κοφτού λόγου; Τα συμπεράσματα, στα οποία θα καταλήξετε, επιτρέπουν να μιλάμε για «συνάντηση» των δύο ποιητών; Επιβεβαιώστε ή απορρίψτε τα παραπάνω με αναφορές σε παραδείγματα των ίδιων των κειμένων. Γράψτε την απάντησή σας σε ένα αρχείο Word και αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης, για να δεχθείτε ανατροφοδότηση από τους συμμαθητές σας.

2^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

1. Στα ποιήματα των Καβάφη και Αναγνωστάκη που σας δόθηκαν μπορείτε **α.** να εντοπίσετε έναν «διάλογο» των ποιητών με την ιστορία; Αφορμώνται, δηλαδή, από



αυτήν ή ξεκινούν από απλές ιστορίες ανθρώπων με στόχο πάντως να μεταφέρουν το ιστορικό, κοινωνικό ή πολιτικό κλίμα μιας εποχής; **β.** Διακρίνετε μία διδακτική διάθεση των δύο ποιητών, μέσα από την αναφορά τους σε ιστορικά γεγονότα; **γ.** Τα συμπεράσματα, στα οποία καταλήξατε σε σχέση με τα προηγούμενα ερωτήματα επιβεβαιώνουν, για μια ακόμη φορά, τη «συνάντηση» των δύο ποιητών; Αιτιολογείστε την απάντησή σας, έχοντας στο νου σας και το ποίημα «Νέοι της Σιδώνας» και των δύο ποιητών που διαβάσατε κατά την προαναγνωστική φάση. Αιτιολογείστε τις απαντήσεις σας, καταγράφοντάς τες σε ένα αρχείο Word, κατά προτίμηση σε μορφή στήλης ή πίνακα και αναρτήστε στο ιστολόγιο της τάξης.

3^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής.

1α. Μεταβείτε στον [συμφραστικό πίνακα λέξεων για μείζονες νεοέλληνες ποιητές της πύλης για την ελληνική γλώσσα](#) και συγκεκριμένα στον συμφραστικό πίνακα λέξεων του Καβάφη και του Αναγνωστάκη. Τοποθετήστε στη μηχανή αναζήτησης λέξεις όπως *μέρες, ποιητής, ποίημα, ιστορία* ή άλλες που εσείς θα επιλέξετε. Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε τα κείμενα εκείνα των δύο ποιητών που συνομιλούν και επιβεβαιώνουν τη «συνάντηση» των παραπάνω ποιητών και **α.** συγκρίνετέ τα μεταξύ τους, εντοπίζοντας κατά πόσο εμφανίζονται τα κοινά χαρακτηριστικά που ήδη από προηγούμενη ώρα έχετε καταγράψει σε πίνακα. **β.** Από τα ποιήματα που βρήκατε στη μηχανή αναζήτησης, επιλέξτε αυτά που συνομιλούν και συνδέστε τα με υπερδεσμούς, αφού τα αντιγράψετε σε ένα Word ή PowerPoint. **γ.** Αναζητήστε στο διαδίκτυο εικόνες, φωτογραφίες που αναδεικνύουν και οπτικοποιούν το περιεχόμενο των ποιημάτων που επιλέξατε και προσθέστε τις στο αρχείο σας. Στη συνέχεια, αναρτήστε στο ιστολόγιο.

4^η ώρα. Αίθουσα προβολών ή σχολική τάξη.

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων στην ολομέλεια της τάξης.



Γ' φάση: δραστηριότητες

1^η ώρα. Εργαστήριο πληροφορικής

1. Δημιουργήστε ένα σύντομο (1-1,5 λεπτών) βίντεο-αφιέρωμα στους ποιητές Καβάφη και Αναγνωστάκη, στο οποίο αφού σκιαγραφήσετε το πορτρέτο τους, θα αξιοποιήσετε τις απαντήσεις και τα συμπεράσματα, στα οποία καταλήξετε, κατά τις προηγούμενες διδακτικές ώρες, προσθέτοντάς τα στο βίντεο. Δηλαδή **α.** θα αναφέρετε τα κοινά χαρακτηριστικά που επισημάνετε μεταξύ των παραπάνω ποιητών από τα ποιήματα που σας δόθηκαν προς μελέτη ή αυτά που εντοπίσατε στους συμπραστικούς πίνακες, **β.** θα εμπλουτίσετε το βίντεο-αφιέρωμα με εικόνες, φωτογραφίες, μουσική.

2^η ώρα. Αίθουσα προβολών ή σχολική τάξη.

1. Σύντομη παρουσίαση του βίντεο-αφιέρωματος στους Καβάφη και Αναγνωστάκη που δημιούργησαν οι ομάδες κατά την προηγούμενη διδακτική ώρα.



Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Εναλλακτικά, κατά τη Γ΄ φάση του σεναρίου οι μαθητές θα μπορούσαν να αναλάβουν την κατασκευή ενός ιστολογίου, στο οποίο θα φιλοξενήσουν υλικό που θα σχετίζεται με τους ποιητές Καβάφη και Αναγνωστάκη. Το υλικό αυτό θα μπορούσε να είναι φωτογραφίες, εικόνες, παραπομπές σε βίντεο, δικά τους άρθρα ή δικές τους μελέτες και συμπεράσματα που προέκυψαν μετά τη συνεξέταση κειμένων των παραπάνω ποιητών και θα ήθελαν να μοιραστούν με τους υπολοίπους. Το ιστολόγιο αυτό είναι δυνατό να μην περιοριστεί μόνο στην ανάρτηση υλικού σχετικού με τους εν λόγω ποιητές, αλλά δύναται να μετατραπεί σε έναν ηλεκτρονικό χώρο, στον οποίο θα εκφράζονται απόψεις και προβληματισμοί σχετικά με τη συνομιλία και «συνάντηση» και άλλων ποιητών, ακόμα και άλλων μορφών τέχνης.

Επίσης, ανάλογα με τους στόχους του εκπαιδευτικού που θα εφαρμόσει το σενάριο, είναι δυνατό, ως εναλλακτική δραστηριότητα, να τεθεί κατά την Α΄ φάση στους μαθητές η άσκηση της δημιουργίας της χρονογραμμής, στην οποία θα δηλώσουν την εποχή που εμφανίστηκε στο λογοτεχνικό στερέωμα ο Καβάφης και την εποχή του Αναγνωστάκη, για να αντιληφθούν και σχηματικά ότι οι δύο ποιητές, αν και απέχουν χρονικά, ως ένα σημείο «συναντώνται και συνομιλούν». Για την κατασκευή της χρονογραμμής μπορούν να αξιοποιηθούν διάφορα προγράμματα που διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο, όπως το Timerime κ.ά.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το παρόν σενάριο διδασκαλίας προτείνει στην τελευταία φάση του τη χρήση του προγράμματος Windows Movie Maker. Καθώς υπάρχει ο κίνδυνος οι μαθητές (ή τουλάχιστον ένα μέρος τους) να μην είναι εξοικειωμένοι με το συγκεκριμένο πρόγραμμα, καλό είναι ο εκπαιδευτικός πριν την έναρξη εφαρμογής του σεναρίου να έχει μεριμνήσει, ώστε αφενός να παρουσιάσει στα παιδιά τις δυνατότητες του εν λόγω προγράμματος και αφετέρου να φροντίσει για την εγκατάστασή τους στους σταθμούς εργασίας τους. Κάτι παρόμοιο πρέπει να κάνει ο εκπαιδευτικός και στην



περίπτωση που υιοθετήσει ως εναλλακτική δραστηριότητα της κατασκευής της χρονογραμμής από τους μαθητές.

Η αξιοποίηση, επιπλέον, της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου διδασκαλίας προϋποθέτει την εξοικείωση του εκπαιδευτικού, αλλά και των μαθητών με την εργασία σε ομάδες, ώστε να μπορέσουν οι τελευταίοι να ανταποκριθούν σε εκείνες τις δραστηριότητες που απαιτούν τη συγγραφή συνεργατικών κειμένων και άρα την ανάπτυξη κλίματος συνεργασίας.

Στο σενάριο ως χώρος ηλεκτρονικής συνάντησης προτείνεται το ιστολόγιο. Οι μαθητές απαιτείται να είναι εξοικειωμένοι με το συγκεκριμένο ηλεκτρονικό περιβάλλον, κάτι που θα μπορούσε να γίνει κάποια ώρα πριν από την εφαρμογή του σεναρίου. Τέλος, μία ενδεχόμενη ασυνέπεια στη μετάβαση στο ιστολόγιο και στην ανατροφοδότηση των υπολοίπων ομάδων, με πρόσχημα την έλλειψη ελεύθερου χρόνου από τους μαθητές της Γ΄ Λυκείου, ενδεχομένως να μπορούσε να αποφευχθεί με τη συνεχή ενθάρρυνση και ενίσχυση των παιδιών από τον εκπαιδευτικό, ο οποίος κρίνεται σκόπιμο να εισέρχεται συχνά στο ιστολόγιο για να ανατροφοδοτεί τους μαθητές του, αλλά και να τονίζει συνεχώς την ανάγκη σχολιασμού των εργασιών των άλλων ομάδων.

Τέλος, για τις περισσότερες από τις προτεινόμενες δραστηριότητες απαιτείται η σωστή διαχείριση του διδακτικού χρόνου, προκειμένου να τηρηθεί το χρονοδιάγραμμα που θέτει το σενάριο.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ακριτίδου, Μ. 2013. Τ.Π.Ε. και διδασκαλία της λογοτεχνίας. Το μοντέλο των τριών αλληλένδετων κύκλων. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Παντζαρέλας Π. 2012. Τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ στη διδασκαλία της λογοτεχνίας και οι χρήσεις τους: περιβάλλοντα παραγωγής λόγου, λογισμικό παρουσίασης και διαδίκτυο. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/3.1.2_pantzarelas_0.pdf